

Answers to this Paper must be written on the paper provided separately.

You will not be allowed to write during the first 15 minutes.

This time is to be spent in reading the question paper.

The time given at the head of this Paper is the time allowed for writing the answers.

Section A is compulsory - All questions in Section A must be answered.

Attempt **any four** questions from **Section B**, answering at least one question each from the two books you have studied and **any two** questions from the same books you have studied.

The intended marks for questions or parts of questions are given in brackets [].

SECTION - A

(Attempt **all** questions from this Section.)

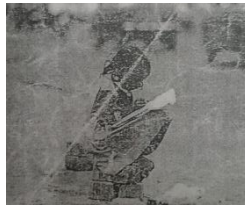
Question 1

Write a short composition in **Marathi** of approximately **250** words on any **one** of the following topics :-

[15]

खाली दिलेल्या विषयांपैकी कोणत्याही **एका** विषयावर सुमारे 250 शब्दांचा मराठीत संक्षिप्त निबंध लिहा:

- आज प्रत्येक घरातील हसता खेळता संवाद लोप पावत आहे. प्रत्येकजण व्हॉट्सअप, फेसबुक, ई-मेल च्या विळख्यात सापडला आहे. या तंत्रज्ञानाचे फायदे, तोटे लिहा? या तंत्रज्ञानाचा वापर मोजक्या पद्धतीने कसा करता येईल? याविषयी आपले विचार, भूमिका मांडा.
- वैभवशाली भूतकाळ असलेली आपली 'राज्यभाषा मराठी' आज अनेक क्षेत्रात पराक्रम करत आहे. कला, क्रिडा, साहित्य अशा अनेक क्षेत्रात मराठीने वेगळा ठसा उमटवला आहे. पण आज आपण या समृद्ध भाषेकडे पाठ फिरवली आहे. परकीय भाषांचा प्रभाव कमी करत, काळाची गरज म्हणून तिचे अस्तित्व टिकवणे, आवश्यक आहे. मनाचा ठाव घेणारी अशी मायमराठी, त्या मायमराठीविषयी लिहा.
- फुले आहेत, म्हणून आपल्या आयुष्यात सुगंध आहे, सौंदर्य आहे, आनंदाचा बहर आहे. निसर्ग दोन्ही हाताने देतच असतो, फुले कोणत्याही प्रसंगी दानासाठी तयार असतात-पण समजा, फुलेच नसती तर?.. कल्पना करा व आपले विचार शब्दबद्ध करा.
- 'जनसेवा हीच खरी ईश्वरसेवा!' या उक्तीचा अर्थ उदाहरणांच्या माध्यमातून स्पष्ट करा किंवा त्यावर आधारित गोष्ट लिहा.
- पुढे दिलेले चित्र पहा व त्याआधारे आपल्या मनात कोणते विचार येतात-त्याचे वर्णन करा.

Question 2

Write a letter in **Marathi** of approximately **120** words on any **one** of the topics given below :-

[7]

खाली दिलेल्या विषयांपैकी **एका** विषयावर सुमारे 120 शब्दांपर्यंतचे पत्र मराठीत लिहा:-

- शरीर सुदृढ नसेल तर व्यक्तिच्या विद्वत्तेचा वा ज्ञानाचा काही उपयोग होत नाही, याकरिता जीवनात अभ्यासाबरोबर योग्य आहार व व्यायाम आवश्यक आहेत. याविषयीचे मार्गदर्शन करणारे पत्र आपल्या लहान बहिणीस लिहा.

- (ii) एका नावाजलेल्या वृत्तवाहिनीला त्यांच्या बेजबाबदार कार्याविषयी तक्रार करणारे पत्र लिहा. या वाहिनीवर सामान्य माणसांच्या समस्यांपेक्षा, सिनेमाक्षेत्राला, कलावंतांच्या खाजगी जीवनाला जास्त महत्त्व दिले जाते, तसेच जाहिरातींचा दर्जा घसरलेला आहे अस आपणास वाटते-याविषयी लिहा.

Question 3

Read the passage given below and answer in **Marathi** the questions that follow, using your own words as far as possible :-

खाली दिलेला उतारा नीट काळजीपूर्वक वाचा आणि त्यावर आधारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या स्वतःच्या शब्दांत मराठीत लिहा:

गणेश- चतुर्थी जवळ आली आणि सार्वजनिक गणेश मंडळात कार्यक्रम बसविण्याची हालचाल सुरु झाली. गणेशोत्सवात स्पर्धा, भाषणे, गाणी, नृत्य, समाजप्रबोधनपर नाटके बसविण्याचे ठरले. अशा सार्वजनिक कार्यक्रमात मला मात्र माझे वडील पाठविण्यास केव्हाही कबूल होणार नाहीत, हे सर्वांना माहीत होते. वडिलांच्या परवानगीसाठी मध्यस्थी देखील पाठवून पाहिले होते, परंतु त्यांचा काही उपयोग झाला नव्हता. त्यामुळे भूमिगत होऊन काम करण्यास गत्यंतर नव्हते.

नाटकातील प्रमुख भूमिकेत शिरल्यावर मला कसलेच भान राहात नसे. त्या दिवशी तालीम अगदी ऐन रंगात असताना समोरच्या दरवाजातून माझे वडील आले. सर्व मंडळी उठून उभी राहिली. उठून उभे राहण्याची मला तर ताकदच नव्हती! उलट कोठे तरी पेटीच्या खोक्यात लपून बसावे, असे वाटले.

माझे वडील आता काय करणार, दंडाला धरून मला सर्वदिखत खेचून नेणार की, माझा अपमान करून माझ्या थोबाडीत देणार ?

“अरे बंद का केलंत ? करा, सुरवात !” त्यांच्या या उद्गारामुळे मला कितीतरी धीर आला. आम्ही तालीम सुरु केली. तालीम संपेपर्यंत वडील काहीच बोलले नाहीत. तालीम संपल्यावर मुकाट्याने त्यांच्या मागोमाग मी चालू लागलो. तेवढ्यात वडील म्हणाले,

“मुकुंदा तुझे पाठांतर उत्तम आहे. अस्खलित आणि अलंकारिक भाषेवर पगडा आहे तुझा ! तुझ्या भूमिकेत जिवंतपणा दिसून येतो. माझा आशीर्वाद सदैव तुझ्या पाठीशी आहे” असे म्हणून त्यांनी माझी पाठ थोपटली. असे प्रेरणादायी स्रोत माझ्या अवतीभवती वावरते, हे पाहून माझे बाहू स्फुरण पावू लागले. परंतु वडिलांची परवानगी न घेतल्याची खंत मात्र मनात कायम राहिली.

प्रश्न :-

- 1) सांस्कृतिक कार्यक्रमाची तालीम का सुरु झाली ? कोणकोणते कार्यक्रम बसविण्याचे ठरले ? [2]
- 2) गणेश मित्रमंडळाला भूमिगत होऊन तालीम का करावी लागली ? [2]
- 3) सर्व मंडळी उठून उभी का राहिली ? त्यावेळी लेखकाच्या मनात कोणता विचार आला ? [2]
- 4) लेखकाचे बाहू स्फुरण का पावू लागले ? [2]
- 5) अशा सांस्कृतिक कार्यक्रमात तुम्ही भाग घेतला होता का ? त्यातून तुम्हाला कोणते फायदे झाले ? [2]

Question 4

Choose the correct answer from the options given :-

[8]

दिलेल्या पर्यायांतून अचूक उत्तराची निवड करा:-

- (i) ‘नजर’ या शब्दचे वचन बदला.
 1) नजरे 2) नजरा 3) नजारा 4) नजरी
- (ii) ‘खडे फोडणे’ या वाक्यप्रचाराचा अर्थ हा आहे-
 1) अतिशय प्रिय असणे 2) दोष लावणे 3) मोठे काम करणे 4) निश्चय करणे
- (iii) गटात न बसणारा शब्द कोणता ?
 1) मुंबई 2) गोदावरी 3) हिमालय 4) आपण
- (iv) मोजके बोलणाराला म्हणतात-
 1) मुका 2) अबोल 3) बहुबोल्या 4) स्वार्थी
- (v) अबब ! केवढा मोठा हा साप. (वाक्यांचा योग्य पर्याय कुठला आहे.)
 1) विधानार्थी 2) आज्ञार्थी 3) उद्गारार्थी 4) होकारार्थी
- (vi) यश मिळो----- न मिळो आम्ही प्रयत्न करणार.
 1) आणि 2) किंवा 3) नंतर 4) वगैरे
- (vii) सदू नेहमी प्रामाणिकपणे काम करतो म्हणूनच तो नेहमी म्हणतो-.....
 1) इकडे आड तिकडे विहीर 2) अति तेथे माती

- 3) उथळ पाण्याला खळखळाट फार 4) कर नाही त्याला डर नाही
(viii) जत्रेचा नारळ फोडण्याचा मान यंदा यजमानांचा होता. (अधोरेखित शब्दाचे विरुद्धार्थी शब्द शोधा)
1) मालकीणीचा 2) यजमानीणीचा 3) साहेबांचा 4) मोलकरणीचा

SECTION - B

(Attempt **four** questions from this **Section**.)
(You must answer at least **one** question from each of the **two** books,
you have studied and any **two** other questions.)

कथाकुंज

KATHAKUNJ (Katha Sankalan - Short Stories)

Question 5

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याचाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (दोन मेघ)

काळा ढग कुठेच दिसत नव्हता. मात्र धरणी स्नान मंदिरातून बाहेर पडणाऱ्या तरूणीसारखी दिसत होती. वृक्षलता गुदगुदल्या झालेल्या बालकांप्रमाणे हसत होत्या आणि पाखरे झाडांवर बसून आनंदाने आपली अंगे झाडीत होती. पांढरा ढग स्वर्गाच्या दारात जाऊन पोहोचला. आपल्याला आत सहज प्रवेश मिळेल अशी त्याची कल्पना होती.

(i) पांढऱ्या ढगाला दिव्य तेजाचा साक्षात्कार कसा झाला ?	दोन मेघ
(ii) पांढरा ढग निराश का झाला ?	[2]
(iii) पांढऱ्या ढगाला स्वर्गाच्या दारात कोणता अनुभव आला ?	[2]
(iv) पांढरा ढग व काळा ढग या दोन रूपकाद्वारे लेखकाने कोणता संदेश दिलेला आहे ?	[3]
	[2]

Question 6

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याचाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (रूसवा)

हणमंतरावांचा चेहरा आकसला. अशा भलत्या टाडमाला कुठली गाडी आली असावी हे त्यांच्या लक्षात येईना. काहीशा घाईने ते उठले व दाराच्या रोखाने निघाले. इतक्यात अंगावरची वल सावरीत सावित्रा आत आली. बापाकडे लक्ष जाताच ती चपापली व खाली मान घालून लगबगीने घरात शिरली. हणमंतराव घोटाळ्यात पडले. सध्या कुठला सण नव्हता.

(i) हणमंतरावांच्या मनास कोणती गोष्ट पटत नव्हती ? त्यांना आश्चर्याचा धक्का का बसला ?	[2]
(ii) सावित्रा का आली होती ? हणमंतरावांसमोर कोणता पेच होता ?	[2]
(iii) माधवरावांनी सावित्राला का आणले होते ? पैसे न दिल्यास सावित्रावर काय परिणाम होईल असे हणमंतरावांना वाटले ?	[3]
(iv) माधवराव सावित्राला घेऊन परत का गेले ? कोणाच्या रूसव्याने हा कठीण प्रश्न सुटला ?	[3]

Question 7

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याचाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (उजव्या सोंडेचा गणपति)

“तुला आठवत असेल, मी पाच वर्षांपूर्वी एका सरकारी जागेकरता अर्ज केला होता. त्या जागेसाठी शास्त्रज्ञ आणि तंत्रज्ञ असलेल्या माणसाची आवश्यकता होती आणि काम गुप्त स्वरूपाचे होतं. फंडामेंटल फिजिक्स आणि इलेक्ट्रॉनिक्स या दोन्ही विषयांत मी उच्च शिक्षण

मिळविलेलं असल्यानं मला ती जागा सहज मिळाली. महत्वाचं काम करायला मिळणार म्हणून मी प्रथम उत्साहात होतो. पण लवकरच माझ्या आनंदावर विरजण पडलं.

- (i) प्रमोद रांगणेकर कोण होता? त्याने कोणता चमत्कार घडवला होता? [2]
- (ii) संजू गोळे प्रतापच्या घरी का येणार होता? त्याने प्रतापला काय सांगितले? [2]
- (iii) संशोधन करण्यामागे संजूचे ध्येय काय होते? या कामात त्याला सहकार्य करायचे प्रतापने का नाकारले? [3]
- (iv) संजूच्या संशोधनाचा शेवट काय झाला? शीर्षकाविषयी 2-3 ओळीत लिहा. [3]

काव्यांगण

KAVYANGAN (Kavya Sankalan - Poetry)

Question 8

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील कवितेच्या ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (कांदा मुळा भाजी)

कांदा मुळ भाजी । अवघी विठाबाई माझी ॥
लसूण मिरची कोथिंबिर । अवघा झाला माझा हरी ॥

- (i) संत सावळा माळी यांनी कशाला अवघी पंढरी मानली ? का? [2]
- (ii) संत सावळा माळी यांच्या भक्तीत कर्म व धर्म यांचा सुंदर संगम पाहायला मिळतो, हे प्रस्तुत अभंगाद्वारे स्पष्ट करा. [2]
- (iii) “अवघा झाला माझा हरी ” या ओळीचा अर्थ स्पष्ट करा. [3]
- (iv) विठाबाई कोणाला म्हटले आहे ? व का? [3]

Question 9

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील कवितेच्या ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (मन)

मन मोकाट मोकाट
त्याले ठायी ठायी वाटा
जशा वाऱ्यानं चालल्या
पान्हावऱ्यां हल्यारे लाटा

- (i) कवयित्रीने वढाय आणि मोकाट मनाचे वर्णन कसे केले आहे? [2]
- (ii) ‘जहरी मनाचे न्यारे तंतर’ असे कवयित्री का म्हणते? [2]
- (iii) बहिणाबाईंनी मनाच्या लहान व मोठेपणाविषयी काय सांगितले आहे? [3]
- (iv) बहिणाबाईंनी परमेश्वराला कोणता प्रश्न विचारला आहे ? का? [3]

Question 10

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील कवितेच्या ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (सायंकाळची शोभा)

झुळकन् सुळकन् इकडुन तिकडे किति दुसरी उडती ?
हिरे, माणकें, पांचू फुटुनि पंखचि गरगरती ।
पहा पांखरें चरोनि होती झाडावर गोळा
कुठें बुडाला पलीकडिल तो सान्याचा गोळा ?

- (i) 'सायंकाळची शोभा' या कवितेत कवीने ओढ्याचे आणि झाडांचे वर्णन कसे केले आहे? [2]
- (ii) कुरणांवर पडलेली सूर्याची किरणे पाहून कवीला काय वाटते? कवीने शेताचे वर्णन कसे केले आहे? [2]
- (iii) पिकांवर बसलेली फुलपाखरे पाहून कवी कोणती कल्पना करतो? फुलपाखरांना 'अचल' का म्हटले आहे? [3]
- (iv) 'पहा पाखरे चरोनी होती झाडावर गोळा कुठे बुडाला पलीकडिल तो सोन्या गोळा'? -प्रस्तुत ओळींचे स्पष्टीकरण लिहा [3]

करुणाष्टक

KARUNASTAK (Kadambari - Novel)

Question 11

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:-

...की मला वाटायचं, हीच आपली आई असती, तर किती चांगलं झालं असतं!-

मावशीची दोन मुलं आणि आम्ही तीन भाऊ असे पाच जण ह्या घरात हैदोस घालायचो. मावशीची म्हातारी सोवळी सासू भयंकर वैतागानं म्हणायची, "ह्या वनाबाईची पोरं नलिस्त, नलिस्त!"

-आणि पार परसदारी तुळशीकट्ट्यावर जाऊन बसायची. आम्ही दुष्ट होतोच. सगळ्या घरात आम्ही गोंधळ घालायचो.

- (i) 'हीच आपली आई असती, तर किती चांगलं झालं असतं!' असे लेखकाला कोणासंदर्भात वाटले होते? का? [2]
- (ii) नाना कोण होते? त्यांचा वाडा, त्यांची श्रीमंती कसा दर्शवत होता? [2]
- (iii) नानांचे व्यक्तिमत्त्व लेखकाने कसे वर्णिले आहे? [3]
- (iv) म्हातारी सोवळी सासू मुलांवर का वैतागत असे? [3]

Question 12

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:-

लवकर शाळा सुटल्यावर घरी गेलो. घागर घेतली. ती खांद्यावर रूतू नये, म्हणून माझी जाड निळ्या कापडाची चड्डी-म्हणजे हाफ पॅन्ट खांद्यावर टाकली आणि थेट विहिरीवर गेलो

दवाखाना बंद होता आणि पाणी आणायला इतक्या उशिरा उन्हाचं कोणी आलं नव्हतं. रहाटाच्या दोराला घागर लावून मी भरकन आत सोडली...

- (i) लेखक विहिरीवर का गेला होता? [2]
- (ii) तेथे लेखक का गोंधळला? [2]
- (iii) लेखक विहिरीत उतरतांना काय घडले? [3]
- (iv) प्रस्तुत संकटातून लेखकाची सुटका कोणी केली? [3]

Question 13

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:-

आमच्या घराच्या पायऱ्या उतरून ओढ्याकडे जाणाऱ्या फरशी रस्त्यावर आलं आणि थेट गावात जाणारा चढ पार करून आपण साध्या रस्त्यावर आलो, की उजव्या बाजूला तांबेमास्तरांचा वाडा होता. वाड्यात मास्तर, मास्तरांची म्हातारी आई व कनवाळू बायको व माझ्याच वयाचा मुलगा होता.

- (i) तांबेमास्तरांच्या बायकोमध्ये व लेखकाच्या आईमध्ये कशाप्रकारे मैत्री झाली? [2]
- (ii) तांबेमास्तरांच्या श्रीमंतीचे वर्णन लेखक कसे करतात? [2]
- (iii) तांबेमास्तरांची बायको मध्यरात्री आईकडे का आली होती? [3]
- (iv) तांबेमास्तरांच्या उदाहरणांतून आई मुलांना काय शिकवते? यातून आईविषयी लेखक काय सांगतात? आपणास आईविषयी काय वाटते ते 2-3 ओळीत लिहा. [3]

रंगस्पर्श-एकांकिका संकलन
RANGSPARSH (Ekankika Sankalan)

Question 14

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (सकाळचा अभ्यास)

दामू: (डिक्शनरीत पाहतो) एक ए बी एल ई एफ ए....

दिनू: (मोठ्याने) खानदेश जिल्ह्यातील तालुके- (तीनदा घोकतो) धुळे, अमळनेर, एरंडोल, पाचोरे, धुळे, अमळनेर, एरंडोल...

दामू: एफ ए बी एल ई फेबल म्हणजे कल्पित गोष्ट (लिहू लागतो.)

दिनू: धु-ळे, अमळनेर...

दामू: दिन्या, हळू घोकना रे!

- (i) 'हळू घोकना रे' ! असे दामू दिनूला का म्हणाला ? [2]
- (ii) आईकड पहिली तक्रार कोणी व कोणाविरोधात केली ? का ? [2]
- (iii) जगूला शिट्टी कोणी दिली होती ? दामूने दिनूकडून ती शिट्टी कशी मिळवली ? [3]
- (iv) पांडू कोण होता ? 'घर झाडता नकोसे होते' असे पांडूने का म्हटले आहे ? [3]

Question 15

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (घर)

त्रिंबक: हिला घेवून मी नाटकाला गेलोय-अगदी आमच्या तरुणपणाचं चित्र दिसतं. बुट्टयाची पैठणी ही नेसलीय, गंधर्वाचं 'स्वयंवर' बघायला गेलोत आम्ही! (मोठ्यांदा हसतात.) आश्चर्य वाटतं म्हणजे मी एकही नाटक पाहिलेलं नाही-मघा तुम्हाला सांगितलंच- 'स्वयंवर' नाटक नि गंधर्वाचं नाव ऐकत होतो पूर्वी इतकंच!

डॉक्टर: हे अस्सं ? आणखी ?

त्रिंबक : दुसरं नेहमी दिसणारं स्वप्न म्हणजे, वासू बी.ए.एल.एल.बी झालाय.

- (i) वासूच्या बाबतीत त्रिंबकरावांकडून कोणता अन्याय घडला होता ? [2]
- (ii) त्रिंबकरावांना सुट्टी घेवून घरी राहण्याची गरज का वाटत नव्हती ? [2]
- (iii) जानकीबाईंना त्रिंबकच्या घराच्या वेडाची धग कशी लागली होती ? थोडक्यात स्पष्ट करा. [3]
- (iv) त्रिंबकरावांनी कोणता ध्यास घेतला होता ? त्याचा त्यांच्यावर काय परिणाम झाला ? [3]

Question 16

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (अबोल सतार झाली)

नर्स: डॉक्टर इंदूरकर... म्हणजे तुमचे वडील ?

सविता: हूं!

नर्स: नामांकित सर्जन आहेत म्हणे!

सविता: साक्षात धन्वंतरी!

नर्स: ते यावेळी इथच आहेत... हा दैवयोगच म्हणायचा

सविता: मुद्दाम आलेत ते मुंबईहून!

नर्स: रमेशराव भाग्यवान आहेत, नाही ?

- (i) विख्यात सर्जन डॉ.व्ही.एल. इंदूरकर यांच्यावर कोणता उल्कापात झाला होता ? [2]
- (ii) रमेशचा अपघात कसा झाला ? [2]
- (iii) 'धीर देण्याऐवजी जखमेवर मीठ चोळत आहे', असे सविता वसंतला का म्हणाली ? [3]
- (iv) रमेशचे ऑपरेशन कोण करणार होते ? पण त्यांच्यावर सविताचा विश्वास का नव्हता ? [3]